

CAP:in toteutuksen edistäminen Saaristomeren valuma-alueella -hankkeen loppuraportti

Hankepäättöksen mukainen toteutusaika: 1.3.2023-30.10.2024

Jatkoaika ajalle: 1.11.2024-31.1.2025

Hankkeen toteuttajan tiedot

MTK-Varsinais-Suomi

Sitomokuja 4, 21200 Raisio

Hankkeen yhteyshenkilö: Aino Launto-Tiuttu, +358405570736, aino.launto-tiuttu@mtk.fi

Hankkeen talous

Hankkeen kustannusmalli: Flat rate 40%

Palkkakustannusten kustannusmalli: Vakiosivukuluprosenttimalli

Hankkeelle myönnetty rahoitus Varsinais-Suomen liitto: 68 909 €

Omarahoitus 29 533€

Kokonaisrahoitus 98 442 €

Hankekuvaus (miksi ja mitä tavoiteltiin)

CAP:in toteutuksen edistäminen Saaristomeren valuma-alueella -hankkeen tavoitteena oli lisätä viljelijöiden ja neuvojien tietoisuutta CAP-ohjelmakokonaisuuden toimenpiteiden mahdollisuuksista vesiensuojelun näkökulmasta. Neuvonnan ja tiedotuksen avulla tavoiteltiin, että Saaristomeren valuma-alueella toimivat maatalousyrittäjät hakevat mahdollisimman kattavasti CAP:n ympäristötoimia valtakunnallisesta rahoituksesta ja toimenpiteet kohdentuvat vesiensuojelun kannalta parhaalla tavalla. Hankepäättöksessä hankkeen tavoitteeksi on kirjattu, että laaditaan tuotantotyypeittäin kohdennettuja tukipolkuja, joita maatalousyrittäjät ja maatalousneuvojat soveltavat tilakohtaisten toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Hankkeessa hyödynnetään viljelijöiden osaamista sekä ympäristöhallinnon ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen paikkatietoaineistoja, joiden avulla tunnistetaan Saaristomeren valuma-alueelta vesiensuojelun kannalta keskeisimmät alueet ja maataloustuotannon keskittymät. Järjestetään muiden alueella toimivien hankkeiden kanssa pellonpiennartilaisuuksia ja muita verkostoitumistilaisuuksia maatalousyrittäjien kanssa. Tuloksista tiedotetaan MTK-Varsinais-Suomen ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen viestinnän kautta. Valtakunnallisesti merkittävistä tuloksista tiedotetaan koko maan laajuisesti. Kirjalliset tukipolut jäävät hankkeen jälkeen maatalousyrittäjien ja tilakohtaista NEUVO2030 neuvontaa tekevien neuvojien käyttöön. Lisäksi muita ympäristötoimia, kuten pellon vesitalouden parantamista, viljelykiertoa ja erilaisten maanparannusaineiden lisäämistä pelloille ml. KIPSI-hanke, edistetään tehokkaasti Varsinais-Suomessa. Hanke jatkaa osaltaan Saaristomeren Hot spot -tiekartta hanketta, jossa tunnistettiin maatalouden vesiensuojelun kannalta tehokkaimmat toimenpiteet ja, jonka tavoitteena on Saaristomeren hajakuormituksen poistaminen Helcomin Hot spot -listalta.

Hankkeen rahoitus on Varsinais-Suomen liitolta Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen määrärahasta (AKKE) aluekehittämiskeskustelujen toimeenpanoon. Yhteys maakuntaohjelmaan: Varsinais-Suomen maakuntastrategiassa yhtenä keskeisenä tavoitteena on, että Itämeren alueen ympäristö- ja ilmastokestävin maatalous puolittaa ravinnevalumat ja parantaa Saaristomeren tilan tyydyttävästä hyvään. Hankepäättöksessä mainitut perustelut hankkeen toteutukselle; Hanke edistää maakuntaohjelman toteuttamista ja kohdentuu suoraan aluekehittämiskeskustelujen teeman Saaristomeren toimeenpanoon. Hanke edistää maatalouden vesiensuojelua täydentämällä

Maataloustuottajain Varsinais-Suomen liitto • MTK-Varsinais-Suomi

Sitomokuja 4, 21200 Raisio

Puhelin 020 413 3580

Y-tunnus 0144649-3 • <https://varsinais-suomi.mtk.fi/>

CAP27- kauden toimenpiteiden vaikuttavuutta, lisäämällä viljelijöiden osaamista sekä erityisesti tunnistamalla tuotannon keskittymiä.

Hankkeen henkilöstö, organisaatio ja keskeiset yhteistyötahot

Hankkeeseen palkattiin osa-aikainen työntekijä 60% työajalla, Noora Syrjä ajalle 1.8.2023-31.1.2025. Lisäksi hankkeessa MTK-Varsinais-Suomen liiton työntekijän työosuudeksi on merkitty 10 %. Liiton edustajana hankkeessa toimi Aino Launto-Tiuttu.

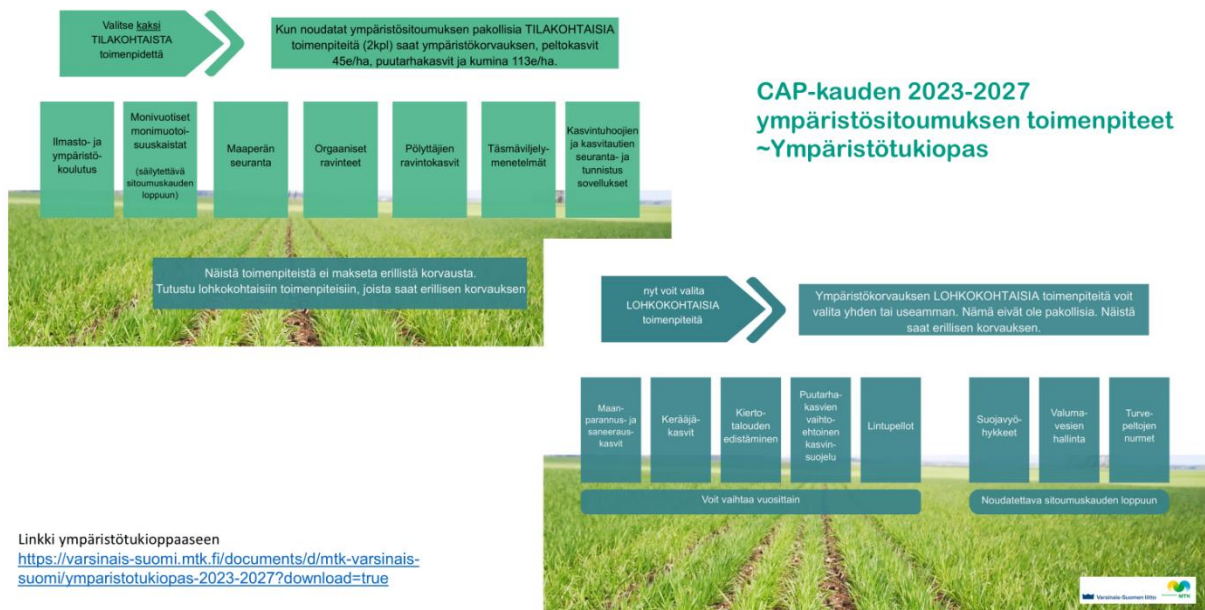
Hankkeen ohjausryhmän jäsenet Tuomas Levomäki, puheenjohtaja., Anni Karhunen, ELY-keskus., Maarit Solla, ELY-keskus., Airi Kulmala, MTK., Marja Anttila, Varsinais-Suomen liitto., Paavo Myllymäki, MTK-V-S., Aino Launto-Tiuttu, MTK-V-S.

Yhteistyötä tehtiin eri tahojen kanssa mm. YTA:n maaseutuasiamiesten, Valonian ympäristöhankkeiden, Varsinais-Suomen liiton Saaristomeri työn, ja ProAgria Länsi-Suomen sekä hankekumppanina olevan Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kanssa. Hankeyhteistyötä on tehty erityisesti Hiilipelto, kohti tulevaa ja kipsi -hankkeiden kanssa. Hanke on osaltaan toteuttanut Saaristomeri-ohjelman toimeenpanoa ja tiivistä yhteistyötä on tehty Saaristomeri-ohjelman ohjelmapäällikön Essi Hillgrenin, sekä Saaristomeri-ohjelman pilottialueiden kanssa.

Tehdyt toimenpiteet ja tulokset

Yhteistyössä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen, alueen eri ympäristöhankkeiden ja maaseutuhallinnon kanssa on järjestetty kaikille avoimia tilaisuuksia ja tapahtumia, kohderyhmänä alueen maatalousyrittäjät sekä alueella toimivat maatalouden eri sidosryhmät. Tilaisuuksien ja tapahtumien teemoja on ollut maankasvukunto ja pellon peruskuivatus keskittyen ympäristösitoumuksen tila- ja lohkokohtaisten toimenpiteiden mahdollisuuksiin vesiensuojelun näkökulmasta. Hankkeen materiaaleja on esitelty hankkeen järjestämissä tapahtumissa sekä eri sidosryhmä tapaamisissa. Tilaisuuksien materiaalit löytyvät hankkeen nettisivulta.

Hankkeessa on laadittu ympäristösitoumuksen toimenpidekohtainen ympäristötukiopas tila- ja lohkokohtaisten toimenpiteiden valinnan tueksi. Linkki oppaaseen <https://varsinais-suomi.mtk.fi/documents/d/mtk-varsinais-suomi/ymparistotukiopas-2023-2027?download=true> Oppaassa ympäristösitoumuksen toimenpiteet on esitetty polkuna, joka ohjaa teenpäin ja kannustaa viljelijöitä valitsemaan monipuolisemmin ympäristötuen eri toimenpiteitä. Oppaaseen on merkitty ympäristösitoumuksen toimenpiteet, jotka ovat myös vesiensuojelutoimenpiteitä. Oppaassa on jokaisesta toimenpiteestä lyhyt esittely sekä poimintoja mitä hyötyjä toimenpiteen valinta tuo tilalle. Jokaisen toimenpiteen kohdalle on myös koottu tietoa toimenpiteen muista hyödyistä maaperänkasvukunnan näkökulmasta.

Noora Syrjä, MTK-Varsinais-Suomi, 2024

Hankkeessa toteutettiin myös viljelijäkysely yhteistyössä Elina Yrjövuoren kanssa osana hänen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (YAMK) opinnäytetyötä Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyön aiheena on ympäristökorvauksen toimenpiteiden vaikutus Saaristomeren tilaan. Kyselyssä kartoitettiin mihin ympäristötoimenpiteisiin viljelijöillä on kiinnostusta, mitä he ovat valinneet ja mitkä asiat valintoihin vaikuttivat. Kyselyn tulokset ovat hankkeen käytävissä ja kyselyn tuloksia on esitelty hankkeen ohjausryhmälle, sekä neuvojille järjestetyssä tilaisuudessa 1.2.2024 Turussa. Mainittavimpana kyselystä nousi esille kiinnostus kuivalannan vastaanottoon sekä syyt miksi, valittuja toimenpiteitä oli tilalle valittu. Vastaajista 60% vastaanottaisi mieluiten kuivalantaa. Syytä miksi ei haluaisi vastaanottaa lantaa olivat huoli maan tiivistymisestä (39%), lannan levittämisen työläys, pellon korkeat fosforiluvut ja oman tilan tuottama lanta. Vastauksissa painottui toteutuksen helppous ja/tai toimenpide oli jo tilalla käytössä.

Saaristomeri CAP-hanketta on kytketty sen perustavoitteiden lisäksi myös muihin Saaristomeren tilan kohentamiseen liittyviin toimiin. Näin hankkeen vaikuttavuuteen on arvioitu saatavan entisestään lisää vaikuttavuutta. Hankkeessa on tehty tiivistä yhteistyötä Saaristomeri-ohjelman pilottialueiden kanssa. Saaristomeri aiheisissa keskusteluissa on noussut esille tarve saada Saaristomeren valuma-alueella tehtyjä vesiensuojelutoimenpiteitä näkyvämmäksi viestinnän ja tiedottamisen avulla.

Hankkeessa on etsitty keinoja tehokkaampaan viestintään, jolla saadaan viljelijöiden tekemää työtä Saaristomeren hyväksi näkyvämmäksi ja lisättyä toimivien vesiensuojelutoimenpiteiden käyttöönottoa. MTK:n ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen yhteistyönä on osana Saaristomeri-ohjelmaa työstyetty sosiaalisen median kampanja 26 vinkkiä maatalouden vesiensuojeluun, joka julkaistaan vuoden 2025 aikana. Julkaisut jaetaan vuoden aikana noin joka toinen viikko MTK:n, MTK-Varsinais-Suomen ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen sosiaalisen median kanavissa. Materiaalit tarjotaan myös muiden sidosryhmien käyttöön ja ovat vapaasti jaettavissa. Kampanja kustannetaan Saaristomeri-ohjelman varoista.

Hankkeen järjestämät tilaisuudet:

- 28.9.2023 Kasvipeite maan kasvukunnon parantajana. Pellonpiennartilaisuus, Salo. Osallistujia 40.
  - Puheenvuorot: Jukka Lehtinen, viljelijä., Visa Nuutinen, Luke., Hannu Känkänen, Luke., Pekka Laurila, ProAgria Länsi-Suomi., Mari Koskela, ProAgria Länsi-Suomi.
  - Hankkeen puheenvuoro: Sopivatko nykyiset CAP:n toimet Saaristomeren valuma-alueen tiloille käytännössä? Noora Syrjä, MTK-Varsinais-Suomi
  - [Pellonpiennartilaisuus Salon Vaskiolla - kasvipeite maan kasvukunnon parantajana - Maaseutuverkosto](#)
- 2.11.2023 Maatalouden vaikutus elinympäristöön –webinaari. Osallistujia 62.
  - Puhujina Petteri Taalas, Maailman ilmatieteen laitos., Janne Suomela VARELY., Sari Peltonen, ProAgria keskusten Liitto., Sari Rouvinen, Piroomäen maatila.
  - Hankkeen puheenvuoro: CAP:in toteutuksen edistäminen Saaristomeren valuma-alueella, Noora Syrjä, MTK-Varsinais-Suomi.
  - Järjestäjinä MTK-V-S Kohti tulevaa ja Saaristomeri CAP –hankkeet, MTK-Satakunta Muutosvoimaa tulevaan –hanke.
  - [Maatalouden vaikutus elinympäristöön -webinaari - MTK-Varsinais-Suomi - MTK](#)
- Perniö 6.11.2023 ja Pöytyä 12.12.2023 Viljelymenetelmät ja pellon vesitalous – riskien hallinta haastavissa sääoloissa
  - Kaksi tilaisuutta; Perniö osallistujia 55, Pöytyä osallistujia 37.
  - Puhujina Veli-Matti Jalli, ProAgria Länsi-Suomi., Tuomas Levomäki, maatalousyrittäjä., Katariina Yli-Heikkilä, Valonia., Olli-Pekka Ruponen, Toivon Tila., Varsinais-Suomen ELY-keskus maaseutupalvelut.
  - Järjestäjinä Pellon viljavuusluvut, Kipsi, Hiilipelto, Saaristomeri CAP ja Kohti tulevaa –hankkeet
  - [Viljelymenetelmät ja pellon vesitalous – riskienhallinta haastavissa sääoloissa - MTK-Varsinais-Suomi - MTK](#)
  - [Viljelymenetelmät ja pellon vesitalous – miten varautua muuttuviin sääolosuhteisiin? - MTK-Varsinais-Suomi - MTK](#)
- 1.2.2024 Uusia eväitä tilakohtaiseen neuvontaan, Turku. Neuvojille suunnattu tilaisuus, osallistujia 29.
  - Puhujina Juha Helenius, Helsingin Yliopisto., Heikki Aro, MTK., Elina Laurila, Mikko Jaakkola, Maarit Solla, Tero Vuorenpää, Minna Kolari, Niklas Lindeman Varsinais-Suomen ELY-keskus.
  - Hankkeen puheenvuoro: CAP:in mahdollisuudet Saaristomeren valuma-alueella, Noora Syrjä, MTK-Varsinais-Suomi
  - Järjestäjinä Saaristomeri CAP –hanke ja Varsinais-Suomen ELY-keskus
  - [Uusia eväitä tilakohtaiseen neuvontaan - MTK-Varsinais-Suomi - MTK](#)
- 13.3.2024 Vastuullisuudesta kilpailuetua –webinaari. Osallistujia 25.
  - Puhujina Leena Erälinna, Turun yliopiston biodiversiteettiyksikkö., Heikki Aro, MTK., Tero Hirvi, Fazer Mylly., Heikki Ajosenpää, ProAgria., Virpi Reinikainen, Töitä Suomesta Oy., Erik Puttaa, POP Pankki Koski.
  - Järjestäjinä Saaristomeri CAP ja Kohti tulevaa –hankkeet
  - Tallenne nähtävissä hankkeen sivuilla ja Youtubessa <https://youtu.be/8IHJMiDFKKA>
  - [Vastuullisuudesta kilpailuetua -webinaari - MTK-Varsinais-Suomi - MTK](#)
- 7.6.2024 Knehtilän tila, Hyvinkää – Peruttu alhaisen osallistujamäärän vuoksi.

- Puheenvuorot: Agroekologisen symbioosin esittely, Markus Eerola, Knehtilän tila., Biokaasulaitoksen toiminta ja esittely, Metener OY.
- Järjestäjinä MTK-Varsinais-Suomen Saaristomeri CAP -, kohti tulevaa – ja hiilipelto -hankkeet.
- [Tilavierailu Knehtilän tilalle pe 7.6.2024 - Maaseutuverkosto](#)
- 18.6.2024 Tieto käyttöön -pellonpiennartapahtuma, Raisio. Osallistujia 31.
  - Puheenvuorot: Jari Hakkarainen, Datasense., Erkki Haavisto, maanviljelijä., Jenni Lukkaroinen, ProAgria., Elina Seppä, Yara., Aki Laaksonen, Soilfood., Jan Drugge, Nordkalk., Manna Kaartinen, Eurofins., Salaojasuunnittelu Kimmo Laine., Kipsi-hanke, VARELY., Ain3-hanke, Luke, VARELY., Katariina Yli-Heikkilä, Valonia.
  - Järjestäjinä Saaristomeri CAP -, KIPSI -, Kohti tulevaa -, Hiilipelto – ja RESIST –hankkeet
  - [Tieto käyttöön – pellot muuttuvissa sääoloissa - MTK-Varsinais-Suomi - MTK](#)
- 1.11.2024 Öljykasveja viljelykiertoon, Tuorla. Osallistujia 27.
  - Viljelijäpuheenvuorot; Jarno Tuominen (+peltokierros), Matias Rönngqvist, Olli Alikärri. Asiantuntijapuheenvuorot: Kati Knuutila, ProAgria Länsi-Suomi., Veli-Matti Reunasalo, NordicSoya., Tuomas Levomäki, Trans farm oy., Max Schulman, MTK.
  - Yhteistyössä ProAgria Länsi-Suomen Luomu –hankkeen sekä MTK-V-S Kohti tulevaa hankkeen kanssa.
  - [Öljykasveja viljelykiertoon – Hyödyt ja tulevaisuuden markkinat - MTK-Varsinais-Suomi - MTK](#)
- 3.12.2024 Viljelijäjoulujuhla, Ilmaristen matkailutila Lieto. Osallistujia 74.
  - Yhteistyössä VARELY Saaristomeriohjelma, KIPSI - ja Kohti tulevaa –hankkeiden kanssa.
  - [Viljelijäpikkujoulut - Maaseutuverkosto](#)

Hankkeen puheenvuorot eri tilaisuuksissa;

- 15.11.2023 Viljelyvarmuuden parantaminen kivennäismailla muuttuvissa oloissa –seminaari, Mustiala hybriditapahtuma.
  - Hankkeen puheenvuoro; CAP-järjestelmän mahdollisuudet maan kasvukunnon parantajana, Noora Syrjä, MTK-Varsinais-Suomi.
- 22.11.2023 MTK-Salon Seutu yhdistyksen syyskokous.
- 28.11.2023 Vesiensuojelun ja ravinteiden kierrätyksen tulevaisuus –seminaari, Ympäristöministeriö.
  - Hankkeen puheenvuoro; Yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) toteutuksen edistäminen Saaristomeren valuma-alueella, Noora Syrjä, MTK-Varsinais-Suomi.
- 28.11.2023 MTK-Karjala, MTK-Mietoinen ja MTK-Mynämäki yhdistysten syyskokous.
- 30.10.2024 Ahti-ohjelman sidosryhmätilaisuus, Ympäristöministeriö. Kommenttipuheenvuoro.
- 19.11.2024 MTK-Lieto ja MTK-Tarvasjoki syyskokous.
- 12.12.2024 Viljelijäilta: Peltojen kestävä vesitalous, Piikkiö.

- Hankkeen puheenvuoro; Maatalouden ympäristötukiasiat. Uusinta tietoa tukiasioista rahoituksen saamiseksi, Noora Syrjä, MTK-Varsinais-Suomi.

Hanke esillä;

- 6.7.2023 Hanke esillä Okra-maatalousnäyttelyssä MTK:n osastolla.
- Kevään 2024 viljelijätukikoulutukset
  - ti 19.3. klo 9–15 teams
  - ma 25.3. klo 9.30–15 Laitilan kaupungintalo
  - ti 26.3. klo 9.30–15 Kyrön kurkisali
  - ke 27.3. klo 9.30–15 Salon kaupungintalon valtuustosali
  - ke 3.4. klo 17.00–20.30 Liedon valtuustosali
- 19.7.2024 Tilasiemen Oy peltopäivä, Loimaa. Hanke ständi.
- 20.9.2024 Maitomarkkinat, Turku. Hanke ständi.
- 13.11.2024 Maatalouden ympäristötiedon vaihtopäivät, Turku. Hanke ständi.

Lisäksi hankkeesta on osallistuttu erilaisiin työpajoihin ja sidosryhmätilaisuuksiin Saaristomero-ohjelman toteutuksen tiimoilta.

- 18.9.2023 Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueen Maa- ja metsätalouden vesiensuojeluhankkeiden tapaaminen
- 4.12.2023 EUSBSR Policy Areas Nutri and Bioeconomy, and Coalition Clean Baltic, *Extreme weather events and their impact on nutrient leakage from rural areas online workshop.*
- 15.8.2024 NutriBudget-, NOVAFERT- ja SiKaSimu -hankkeiden työpaja. *Ravinteiden tasapainoisen käytön ja kierrätyksen kehittäminen Lounais-Suomen alueella erityisesti vesistövaikutusten vähentämisen ja sika- ja siipikarjatuotannon lannan hyödyntämiseen liittyen.*
- 24.9.2024 Saaristomeren valuma-alueen nykytilan arviointi työpaja. GOVAQUA-hanke, Syke.
- 30.9.2024 Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueen Maa- ja metsätalouden vesiensuojeluhankkeiden tapaaminen
- 24.10.2024 Aurajoen alueen vesistövisio-työpaja
- 20.11.2024 Paimionjoen alueen vesistövisio-työpaja

Tapahuiko poikkeamia suhteessa suunniteltuun?

Hankkeen toimet pääsivät käytännössä toimeen vasta elokuussa hanketyöntekijän aloitettua. Hankepäättöksessä toiminta-aika on 1.3.2023 – 31.10.2024. Ohjausryhmän päätöksellä hankkeelle haettiin jatkoaika ajalle 1.11.2024 - 31.1.2025, koska toiminta pääsi hitaasti alkuun.

Hankkeen tavoitteeksi suunniteltu tuotantosuunta-kohtaiset tukipolut ei käytännössä osoittautunut toteutuskelpoiseksi. Maatilat ovat aina yksilöllisiä ja CAP:in toimenpiteitä on hyvä valita laajasti kokonaisuus huomioiden, ei pelkästään tilan tuotantosuunnan perusteella.

Tuotantosuunta-kohtaisia esimerkki polkuja ei luotu, koska pelättiin niiden rajaavan liian tiukasti mitä vesiensuojelutoimenpiteitä voidaan tilalla toteuttaa. Sen sijaan hankkeessa luotiin ympäristötukiopas, jossa ympäristösitoumus on esitetty polkuna, joka ohjaa eteenpäin ja kannustaa mahdollisimman monipuolisesti valitsemaan tila- ja lohko-kohtaisia toimenpiteitä.

Hankkeessa oli tarkoitus hyödyntää paikkatietoaineistoa toimenpiteiden kohdentamisessa. Aineistosta otettiin viljelyalat eri kasveilla Saaristomeren valuma-alueella vuonna 2022. Aineistoa esiteltiin maaseutuhallinnon päälliköille sekä neuvojille, mutta tiedolle ei löytynyt selkeää käyttöä.

Hankkeen vaikuttavuus (mitä toiminnan tuotoksilla on saatu aikaan)

Hankkeen toimesta on tuotu CAP:n ympäristö – ja vesiensuojelutoimia esille myönteisellä tavalla. Hanke on onnistunut lisäämään viljelijöiden sekä neuvojien osaamista CAP:in vesiensuojelutoimenpiteistä erityisesti ympäristötuen osalta. Hankkeessa on onnistuttu tuomaan esille mitä hyötyjä ympäristötoimista on maataloille. Hankkeessa on luotu konkreettisia työkaluja, kuten ympäristötukiopas sekä kaikki hankkeen materiaalit, jotka ovat saatavilla hankkeen sivuilla. Viestintää maataloudessa tehdyistä vesiensuojelutoimenpiteistä on saatu tehostettua. Hankkeelle on saatu lisää vaikuttavuutta tekemällä yhteistyötä Saaristomeri-ohjelmaa toimeenpanevien sidosryhmien kanssa. Hanke on kokonsa nähden onnistunut olemaan hyvin esillä ja tuomaan näkyväksi CAP:in toimia ja toimenpiteiden hyötyjä sekä viljelijöiden, että asiantuntijoiden näkökulmasta viljelijöille, ja viljelijöiden näkökulmasta asiantuntijoille. CAP:in toteutuksen edistämistä Saaristomeren valuma-alueella jatketaan uudessa Maatilat mukaan Saaristomeri-ohjelmaan-hankkeessa.

Hankkeen pysyvyys (miten tuloksia hyödynnetään ja miten ne jäävät käytäntöön)

Hankkeessa luotu ympäristötukiopas on kaikkien käytettävissä ja opas on tallennettu maaseutuverkoston sivuille sekä hankkeen omille sivuille. Ympäristötukiopasta on esitelty hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa sekä muiden järjestämissä tilaisuuksissa, joissa hanke on ollut näytteilleasettajana tai pitänyt puheenvuoron. Ympäristötukiopasta on esitelty tapahtumissa myös Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toimesta. Hankkeen järjestämien tilaisuuksien materiaalit ovat saatavilla hankkeen omilla sivuilla. Viestinnässä on tuotu esille viljelijöiden sitoutuneisuutta vesiensuojelutoimenpiteisiin. Positiivisella lähestymistavalla toteutettu viestintä sitouttaa ja kannustaa viljelijöitä ja neuvoja ympäristö- ja vesiensuojelutoimenpiteiden toteutukseen jatkossakin.

Miten hankkeesta tiedotettiin, miten se näkyi julkisuudessa?

Hankkeen toiminnasta on tiedotettu MTK-Varsinais-Suomen ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen sivuilla sekä sosiaalisen median kanavissa. Myös muiden yhteistyökumppaneiden viestintäkanavia

on hyödynnetty. Hankkeesta sekä hankkeen ympäristötukioppaasta uutisoitiin 14.6.2024 Maaseudun tulevaisuuden välissä olleessa Maatalouden vesiensuojelu -liitteessä.

Ohjausryhmän ja muiden ulkopuolisten (esim. kohderyhmä) arvio hankkeen toteutuksesta ja tuloksista

Hankkeen etenemistä on arvioitu säännöllisesti hankkeen ohjausryhmän kokouksissa. Etenemistä on arvioitu ja tulevaa suunniteltu yhdessä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kanssa sekä MTK-Varsinais-Suomen sisäisissä kokouksissa. Hankkeen viimeisessä ohjausryhmän kokouksessa käytiin lyhyt kommentti kierros, jossa jokainen kokoukseen osallistuja antoi lyhyen arvion. Hankkeelle on saatu paljon hyvää näkyvyyttä. Kommenteissa korostui hankkeen tarpeellisuus. Viljelijöille on edelleen osin epäselvää tukisysteemi, erityisesti heille, jotka eivät aktiivisesti osallistu tukikoulutuksiin. Tiedontarve on suuri, tukien perusasioiden ymmärryksessä on edelleen ongelmia. Hankkeen tekemä ympäristötukiopas on saanut paljon hyvää palautetta. Opas on koettu hyödylliseksi, toimivaksi ja selkeäksi rautalankamalliksi. Opas on tuonut uutta tulokulmaa maataloustukiin. Hanke on tuonut hyvin esille tehtyjä toimenpiteitä vesiensuojelussa. ELY-keskuksen kanssa tehty yhteistyö sai kehuja, yhteistyö on ollut hyvää ja nostattanut hyvää henkeä. Saaristomeri-ohjelman sekä pilottialueiden työntekijät eivät ole maataloustaustaisia ja hanke sai hyvää palautetta tehdystä yhteistyöstä ja maatalousnäkökulman tuomisesta keskusteluihin. Hanke on ollut sopivan kokoinen, toimenpiteet ja tavoitteet ovat olleet selkeästi rajatut ja hankkeessa on saatu hyviä tuloksia.

Ympäristötukiopas on koettu visuaalisesti selkeäksi, helppokäyttöiseksi sekä erityisesti poiminnat toimenpiteiden hyödyistä on koettu positiivisena lisänä. Positiivisena koettiin myös, että ehkä ne viljelijät, jotka eivät ole olleet aktiivisia osallistumaan koulutuksiin voivat saada tätä kautta tietoa ympäristötuen mahdollisuuksista. Huolenaiheena esille on noussut oppaan päivitys, jokaiseen toimenpiteeseen on selkeästi laitettu maininta ”tarkista ruokaviraston sivuilta” esimerkiksi päivämäärät ja hyväksytyt kasvilajit.

Ilmoitus hankkeeseen liittyvän aineiston säilytyspaikasta

Hankkeeseen liittyvä aineisto säilytetään MTK-Varsinais-Suomen sähköisessä tietokannassa. Hankkeessa laadittu ympäristötukiopas on MTK-Varsinais-Suomen tiedostoissa PowerPoint versiona, jota voidaan tarvittaessa jatkossa päivittää ja edelleen hyödyntää. Ympäristötukiopas on ladattavissa hankkeen kotisivuilta sekä maaseutuverkoston sivuilta osoitteesta <https://maaseutu.fi/alueet/varsinais-suomi/materiaalit/julkaisut/>.